

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่อยู่ในยุคแห่งการแข่งขันกับสังคมโลก ทั้งนี้เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีความเจริญก้าวหน้า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงจำเป็นที่คนในสังคมจะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ก็คือ คุณภาพของคน และการจะพัฒนาคุณภาพของคนได้นั้นก็คือ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะการศึกษาที่มีคุณภาพนั้น จะทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ จะทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ได้รับการเห็นชอบด้วยการลงประชามติ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 และประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุด สำหรับการปกครองประเทศได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80 (3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญ, 2550: 23)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการได้ดำเนินการติดตามผลและดำเนินการวิจัย เพื่อการพัฒนาหลักสูตรพบว่า การที่สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะเป็นเหตุทำให้คนในสังคมไทยจะก้าวตามไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก (กรมวิชาการ, 2545: 1)

จากสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทำให้ครูผู้สอนประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากการสอนของครูเน้นแต่เฉพาะเนื้อหาเท่านั้น มิได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติแก้ปัญหาและเน้นการตระหนักเท่าที่ควร และยังพบว่าพัฒนาการทางการเรียนลดลง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่เน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ส่วนปัญหาด้านผู้เรียนพบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บทเรียนและกิจกรรมไม่เร้าความสนใจ เนื้อหามากและกว้างเกินไป ทำให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจเนื้อหาและเกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนั้นนักเรียนไม่สนใจและไม่ตั้งใจเรียนทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านไม่ได้ และผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้และวุฒิภาวะต่างกัน

โรงเรียนชลประทานผาแตก อำเภอค้อยสะแก็ค จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดทำการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยสอดคล้องกับสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่ของการเมือง ตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจและผู้เรียนยังมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่องของความผู้เรียนที่ดี เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองในภายภาคหน้าได้ เมื่อผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ดูแล้วปัญหาเหล่านี้ อาจเกิดจากสาเหตุหลายประเด็น อาทิ จากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2552 ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้คือร้อยละ 70 ส่วน คือ คะแนนภาพรวมทั้งหมด ร้อยละ 57.9 และสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ได้คะแนนร้อยละ 58.22 และปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ไม่ได้ผลสมความมุ่งหมายนั้น ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น นักเรียนไม่สนใจการเรียนสาระสังคมศึกษา มีความสนใจน้อยกว่าวิชาอื่น ๆ เพราะเห็นว่าคะแนนน้อยและไม่สำคัญวิชาอื่น ๆ พื้นความรู้ของนักเรียนไม่ดีพอ และไม่เท่ากัน ความสามารถและความสนใจของนักเรียนจึงต่างกัน เพราะนักเรียนบางคนก็มาจากรฐานของครอบครัวที่มีมีความอบอุ่น จากครอบครัวที่แตกแยก และเนื่องจากตัวนักเรียนเองขาดคุณธรรม จึงส่งผลให้นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนและไม่ชอบแนวการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนั้นครูจึงต้องมีวิธีการสอนที่คำนึงถึงเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ นักเรียนไม่รู้ถึงความมุ่งหมายในการเรียนสาระสังคมศึกษา ไม่รู้ว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร การเรียนโดยไม่มีจุดมุ่งหมายทำให้นักเรียนไม่สนใจ ปัญหาในตัวหลักสูตรมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรบ่อยครั้ง หรือครูเกิดการพัฒนาตัวล่าช้ากว่าสื่อต่าง ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ ปัญหาจากตัวครู คือครูไม่ยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนตามแบบใหม่ เช่น

ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง คิดว่านักเรียนไม่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ กลัวนักเรียนไม่เข้าใจ กลัวผู้ปกครอง กลัวผู้บริหารจะว่าสอนได้ไม่จบหลักสูตร

จากประสบการณ์ที่ผู้ศึกษาเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ได้เน้นทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องพัฒนาวิธีสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และทักษะกระบวนการ ในการแก้ปัญหาควบคู่กันไป ให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการปฏิบัติจริงรู้จักวิธีการแก้ปัญหา และพัฒนาความคิดด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใกล้ตัวและสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียนด้วย เหตุผลดังกล่าวครูควรพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหาวิธีการที่จะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการคิดแก้ปัญหา คิดเป็นขั้นตอน การที่จะบรรลุถึงจุดหมายเหล่านี้ได้ ครูจำเป็นต้องมีความชำนาญ ค้นคว้าหาเทคนิควิธีมาใช้ในการพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะในการคิดแก้ปัญหาและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งมีวิธีในการฝึกให้บุคคลเกิดลักษณะนิสัยดังกล่าวข้างต้นจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบด้านความคิด ความรู้เรื่องการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและมีลักษณะนิสัยที่ดีพร้อมในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

จากการศึกษานวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้ศึกษาพบว่า ชุดการสอนเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งจะสนองตอบต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งได้กำหนดคุณธรรม จริยธรรม ไว้ในชุดการสอน ตลอดจนพัฒนาการเรียนการสอน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นการเรียนโดยใช้ชุดการสอนนั้นมีกิจกรรมหลากหลายที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม นักเรียนที่รับผิดชอบจะทำงานตรงเวลา ผลการเรียนดีขึ้นและชุดการสอนยังทำให้นักเรียนมีกระบวนการกลุ่มในการทำงานและการเรียนอีกด้วย การแก้ปัญหาของนักเรียนมีการวัดผลก่อนเรียน ปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม เรียนตามความสนใจ นำเสนอผลงาน มีอิสระในการปฏิบัติกิจกรรม นำเสนองานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดป้ายนิเทศ ทำงานเป็นเป็นกลุ่ม และนำเสนอปากเปล่า เป็นต้น ปรากฏว่า นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรมและผลการเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภา จอมแสนห้วงศ์ (2547) ได้พัฒนาชุดการสอนเรื่อง ยาบ้า ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.41/ 86.76 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ชุดการสอนเป็นนวัตกรรมที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยคำนึงว่าบุคคลมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ สติปัญญา ความต้องการ สนใจ อารมณ์ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นำหลักจิตวิทยามาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ทราบข้อมูลย้อนกลับ มีการเสริมแรงผู้เรียนไปตามขั้นตอน (สุนันท์ สังข์อ่อง, 2526: 134) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ จากที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา พบว่า ชุดการสอนเป็นสื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่ครูผู้สอนนิยมนำมาใช้แก้ปัญหา นักเรียนที่ไม่สนใจเรียนหรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ชุดการสอนเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่ช่วยแก้ปัญหา และปรับปรุงการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงได้มีการสร้างและพัฒนาชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย ให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดในการนำวิธีการสอนด้วยชุดการสอนเรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีความตระหนักต่อการเป็นพลเมืองดีและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก
2. เพื่อสร้างเครื่องมือการประเมินชุดการสอนและความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก

ขอบเขตของการศึกษา

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของชุดการสอน ได้แก่ ครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญการสอนวิชาสังคมศึกษา และครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างชุดการสอน จำนวน 7 คน

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการตรวจสอบแบบประเมินความเป็นพลเมืองดี แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญการสอนวิชาสังคมศึกษา และนักวัดผล จำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาวิชาในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเนื้อหาใน สารการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ข้อตกลงเบื้องต้น

การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก เป็นการจัดทำชุดการสอน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์จัดการเรียนการสอนของชุดการสอนและพัฒนาชุดการสอน เพื่อหาคุณภาพของชุดการสอนเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุดการสอน หมายถึง แนวการสอน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก อำเภอคอกยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้สอนสร้างขึ้นเอง

พลเมืองดี หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ เป็นผู้ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมายดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมและประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริงหลักการทางประชาธิปไตย

วิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง การอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งทางกายและวาจา ไม่ก้าวก่าในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาทั้งหมด

แบบประเมินชุดการสอน หมายถึง เครื่องมือตรวจสอบชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิธีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนของโรงเรียนชลประทานผาแตก ที่จัดทำขึ้นผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาชุดการสอน

แบบประเมินความเป็นพลเมืองดี หมายถึง เครื่องมือตรวจสอบความเป็นพลเมืองที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนของโรงเรียนชลประทานผาแตก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิธีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก
2. ได้แนวทางในการพัฒนาชุดการสอนทั้งในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมรวมทั้งสาระอื่นๆในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงกลุ่มสาระอื่นๆ ต่อไป
3. เป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้ครูผู้สอนได้พัฒนาและใช้เทคนิค วิธีการใหม่ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน